

N:o 9.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Sätters hospital för Kopparbergs läns räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka; gifven Stockholms slott den 11 december 1908.

Sedan, på sätt bifogade utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag utvisar, Kopparbergs läns landsting genom direktionen för länslasarettet i Falun i underdånighet anhållit om tillstånd att å Sätters hospitals område låta uppföra en upptagningsanstalt för sinnessjuka, samt medicinalstyrelsen uppgjort förslag till de villkor och bestämmelser, som för det ifrågasatta medgifvandet synts böra uppställas, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för sin del medgifva, att uti förevarande ärende aftal, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med medicinalstyrelsens i statsrådsprotokollet omförmälda förslag med däri af chefen för civildepartementet förordade jämkningar, må mellan staten, å ena, samt Kopparbergs läns landsting, å andra sidan, träffas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

Hugo Hamilton.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 december 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Departementschefen, statsrådet grefve Hamilton anförde:

Enligt § 46 i nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 skall sinnessjuk, hvilken är i trängande behof af vård å hospital, för någon kortare tid njuta vård å länslasarett, till dess vård å hospital kan honom beredas, och i § 4 af nådiga lasarettstadgan den 18 oktober 1901 är föreskrifvet, att inom hvarje landstingsområde skall, såvida icke landstinget med Kungl. Maj:ts tillstånd anordnat särskild upptagningsanstalt för sinnessjuka, vid något af områdets lasarett finnas en på lämpligt sätt anordnad afdelning för sådan tillfällig vård af sinnessjuka, hvarom nyss nämnts.

För Kopparbergs län finnes för närvarande vid länslasarettet i Falun en dylik afdelning med 12 platser. Denna afdelning har emellertid visat sig otillräcklig för fyllande af behovet, och öfverläkaren vid lasarettets medicinska afdelning har, med ledning af inneliggande inträdesansökningar och under förutsättning att plats skulle beredas endast åt de för sin omgifning och samhället mest vådliga, gjort det uttalande, att sammanlagdt 25 à 30 platser skulle någorlunda tillgodose det förefintliga behovet, samt att därvid antalet platser borde vara dubbelt så stort för män som för kvinnor.

Sedan frågan upptagits i landstinget, har detta uppdragit åt särskilda kommitterade att inkomma med utredning i ärendet.

Kommitterade afgåfvö till 1907 års landsting sitt betänkande och framhöllo därvid, att afsevärda fördelar skulle vinnas, därest öfverenskommelse kunde med staten träffas om rätt för landstinget att vid hospitalet i Säter få intaga visst antal af de här afsedda patienterna, mot skyldighet för landstinget att uppföra en upptagningsanstalt för motsvarande antal sjuka. Den vård af och uppsikt öfver de sjuka, som därigenom skulle ernås, skulle nämligen, enligt kommitterades mening, blifva betydligt bättre än hvad som kunde presteras vid en för ändamålet afsedd mindre lasarettsfdelning.

Jämlikt kommitterades hemställdan beslöt därefter landstinget att uppdraga åt direktionen för länslasarettet i Falun att till Kungl. Maj:t ingå med underdånig framställning därom att det måtte medgifvas landstinget att på villkor, som motsvarade hvad genom nådiga brevet den 6 juni 1902 i likartadt fall stadgats för Uppsala läns landsting, få å hospitalets i Säter område låta uppföra en starkt byggd, med celler och isoleringsrum försedd samt i 4 eller 5 afdelningar fördelad paviljong för 30 sjuka, med rätt för landstinget att i de fall, som omförmälas i § 46 af nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901, erhålla vård å hospitalet af 30 sinnessjuka.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift anhåller nu direktionen för länslasarettet i Falun genom sin ordförande landshöfdingen F. Holmquist, på grund af nämnda uppdrag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes medgifva Kopparbergs läns landsting att å hospitalets i Säter område låta uppföra den ifrågasatta paviljongen.

Till följd af nådig remiss har medicinalstyrelsen den 2 september 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet.

I likhet med nämnda kommitterade anser styrelsen det vara för sinnessjukvården i orten fördelaktigare, att vid Sätters hospital uppföres en paviljong, motsvarande det antal platser, som är behöfligt för sådana

länet tillhörande sinnessjuka, som omförmälas i § 46 af nådiga stadgan angående sinnessjuka, än att den nuvarande upptagningsafdelningen vid länslasarettet i Falun utvidgas i motsvarande grad, då en större för sinnessjukvård inrättad anstalt erbjuder en mängd för de sjukas kurerande och vård lämpliga anordningar, hvilka ej kunna finnas å en mindre upptagningsanstalt för sinnessjuka, hvilken endast utgör ett annex till ett vanligt sjukhus, och då det vidare måste vara till stort gagn för de sjuka, att de redan från början komma under vård af speciellt utbildade läkare och skötarpersonal och att de slippa en tilläfventyrs skadligt inverkan förflyttning genom att sålunda genast komma till det hospital, där de skola erhålla slutlig vård.

Medicinalstyrelsen erinrar, att underdåniga framställningar af liknande art som den nu ifrågavarande, hvilka på olika tider blifvit gjorda af skilda landsting och senast af Göteborgs stadsfullmäktige, också alla blifvit tillstyrkta af styrelsen samt af Kungl. Maj:t, efter Riksdagens hörande, bifallna.

Af de uppförda upptagningsanstalterna hafva åtskilliga, meddelar vidare styrelsen, varit i bruk ett flertal år, hvarunder de visat sig funktionera väl och vara till stort gagn äfven för statens respektive anstalter genom de nya former af sinnessjukvård, som med tillhjälp af dem kunnat genomföras. Vid godkännandet af ritningarna till dessa upptagningsanstalter har styrelsen, enligt hvad i utlåtandet anföres, nämligen städse lagt synnerlig vikt vid, att en hvar af dem fått den för vederbörande statsanstalt lämpligaste anordningen. Sålunda hafva de fyra äldsta af de hittills uppförda länsanstalterna, nämligen vid Lunds, Kristinehamns, Härnösands och Uppsala hospital, inredts som öfvervakningsafdelningar, enär vid tidpunkten för deras uppförande behofvet af sådana gjorde sig gällande vid dessa hospital. Af de senare uppförda äro Göteborgs stads samt Kronobergs och Blekinge läns upptagningsanstalter delvis apterade för samma ändamål, delvis åter anordnade som öppen-dörr-afdelningar, därigenom beredande tillfälle till friare vårdform för därför lämpade sjuka, medan Älfsborgs läns vid Vänersborgs hospital och asyl belägna upptagningsanstalt i sin helhet är anordnad för sistnämnda ändamål, då behofvet af öfvervakningsafdelningar vid denna anstalt redan från början varit fullt tillgodosedt.

Hvad nu hospitalsanläggningen vid Säter beträffar, har, säger styrelsen, vid ritningarnas uppgörande behofvet såväl af öfvervakningsafdelningar som ock af för öppen-dörr-systemet afsedda kolonivillor blifvit till fullo tillgodosedt. För intet af dessa tvenne ändamål är därför den nu föreslagna länsanstalten här behöflig. Däremot kunde

en dylik blifva till stort gagn för sinnessjukvården i sin helhet, om den uppfördes i form af en starkt byggd, på flera afdelningar fördelad paviljong med celler och isoleringsrum.

I detta sammanhang erinrar styrelsen om ett på nådigt uppdrag den 13 maj 1901 afgifvet underdånigt utlåtande beträffande kriminalvårdens ordnande i vårt land. Antalet å särskilda kriminalafdelningar behöfliga platser beräknas i detta utlåtande, i hvad rör manliga sjuka, till något mindre än 200. Då emellertid ej allt för många patienter af åsyftade slag med fördel kunna vårdas tillsammans, ansågs det redan ur sjukvårdssynpunkt otjänligt att till *ett* ställe förlägga alla dessa platser. Styrelsen föreslog därför uti detta sitt underdåniga utlåtande, att vid Växjö hospital uppfördes en afdelning för högst 100 kriminalpatienter, och att den för manliga kriminalpatienter erforderliga andra anstalten inrymdes uti den nya hospitalsanläggning i öfre delen af landet, som säkerligen komme att under de närmaste åren behöfva planläggas.

Då förslaget till Sätters hospital några år senare uppgjordes, upptogs emellertid, fortsätter styrelsen, uti detta icke någon dylik afdelning, då man ansåg det lämpligt att, innan den för kriminalvårdens ordnande uppgjorda planen fullbordades, först vinna någon erfarenhet om, huru den vid denna tidpunkt ännu icke färdigbyggda kriminalasylen vid Växjö hospital, den första i sitt slag i vårt land, komme att fungera. Erfarenheten från de omkring 2¹/₂ år, som denna nu varit i verksamhet, har, säger styrelsen, otvetydigt gifvit vid handen, att äfven 100 är ett allt för stort antal på samma plats, då det gäller sjuka af ifrågasvarande art. Sålunda framgår det af de berättelser, öfverinspektören för sinnessjukvården i riket afgifvit öfver sina inspektioner af Växjö kriminalasyl, att dennas skötsel varit förenad med icke obetydliga svårigheter. Afsevärdt mindre afdelningar för detta ändamål torde därför för framtiden böra ifrågakomma. Kopparbergs läns landstings erbjudande att på vissa villkor vid Sätters hospital låta uppföra en starkt byggd, med celler och isoleringsrum försedd paviljong med plats för 30 sjuka måste med hänsyn härtill, enligt styrelsens mening, anses vara för staten synnerligen fördelaktigt, då ändamålsenlig vård och säker förvaring därstädes kunde beredas ett motsvarande antal särskildt farliga sinnessjuka.

Hvad vidare beträffar de villkor, som vid den här ifrågasatta öfverenskommelsen böra uppställas, säger sig styrelsen icke hafva någon anledning att föreslå någon ändring uti de bestämmelser, som i föregående liknande fall af Kungl. Maj:ts godkänts. Enligt dessa har, erinrar styrelsen, för Kronobergs, Blekinge och Älfsborgs län samt för

Göteborgs stad patientafgiften blifvit för de 5 första åren bestämd till 2 kronor för dag. Jämlikt nådiga brevet den 30 januari 1903 är nämnda afgift äfven för Uppsala län nedsatt till detta belopp från förut bestämda 2 kronor 50 öre för dag.

På grund af hvad sålunda anförts har medicinalstyrelsen i underdånighet tillstyrkt nådigt bifall till den af direktionen för länslasarettet i Falun gjorda framställningen på följande villkor:

att för mottagande vid Sätters hospital af sinnessjuka från Kopparbergs län i sådana fall, som omförmälas i § 46 af nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901, länets landsting berättigas att å staten tillhörigt område vid Sätters hospital och på plats, som af medicinalstyrelsen bestämmes, samt i enlighet med af medicinalstyrelsen godkända ritningar uppföra en starkt byggd, med celler och isoleringsrum försedd samt i 4 å 5 afdelningar fördelad paviljong för 30 sinnessjuka;

att landstinget vidkännes kostnaden ej mindre för byggnadens uppförande med dithörande stadig grundläggning, promenadgårdar, värmeapparater och vattenledningsrör än äfven för all annan fast inredning med mera, som erfordras för byggnadens begagnande, samt att landstinget för framtiden bestrider underhållskostnaden därför;

att staten anskaffar och underhåller all den lösa utredningen samt ombesörjer och bekostar allt hvad för de sjukas vård i öfrigt erfordras;

att landstingets anstalt införlifvas med hospitalets öfriga för sjukvården afsedda afdelningar, samt att hospitalets styrelse berättigas att fritt förfoga öfver densamma och använda den för vård af sinnessjuka, utan afseende på om dessa tillhöra Kopparbergs eller något annat län, dock med villkor att för sinnessjuka i de fall, som omförmälas i § 46 af nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901, trettio platser, 20 för män och 10 för kvinnor, alltid och utan invändning finnas disponibla till upptagning endast för sjuka från Kopparbergs län, och att en fullgod vård beredas dessa;

att granskning af ansökningshandlingar om tillfällig hospitalsvård åt däraf i behof varande sinnessjuka från Kopparbergs län sker i den ordning, att ifrågavarande patienter af öfverläkaren vid länslasarettets i Falun medicinska afdelning remitteras till länsafdelningen på Sätters hospital för att där vårdas, till dess för deras hospitalsvård föreskrifna intyg och ansvarsförbindelser genom direktionens för länslasarettet försorg anskaffats, hvarefter dessa sjuka, såvidt de pröfvas vara till vård å anstalt för sinnessjuka berättigade, böra vinna inträde å hospitalet i

alldeles samma ordning som andra sinnessjuka och utan något som helst företräde för dem såsom tillhörande Kopparbergs län;

att för hvarje patient erlägges afgift till staten, hvilken afgift för de första fem åren efter det anstalten tagits i bruk utgår med 2 kronor för dag och därefter för fem år i sänder bestämmes af Kungl. Maj:t på medicinalstyrelsens förslag och efter landstingets hörande;

att afgiften betalas kvartalsvis af lasarettsdirektionen i Falun;

att emellertid ett minimibelopp af 3,000 kronor för hvarje år skall i patientafgifter till staten utgöras;

att, så snart någon å anstalten intagen sinnessjuk därifrån utskrifves eller blifver å hospital eller asyl intagen, landstingets betalnings-skyldighet för samma patient upphör, hvarför underrättelse därom genom hospitalets syssloman utan dröjsmål bör lämnas lasarettsdirektionen med uppgift tillika om den tid, hvarunder patienten varit å anstalten vårdad;

samt att staten och landstinget förbehålles ömsesidig rätt till uppsägning af öfverenskommelsen, att upphöra 2 år efter uppsägningen, med skyldighet för staten att ersätta landstinget kostnaden för byggnaden, därest uppsägningen sker af staten, med det belopp, som bestämmes af fem gode män, af hvilka staten och landstinget utse två hvardera och de sålunda valda den femte, dock att värdet icke får öfverstiga verkliga kostnaden för byggnadens uppförande, samt, därest uppsägningen sker af landstinget, med två tredjedelar af det på förenämnda sätt bestämda värde.

Såsom medicinalstyrelsen framhållit skulle genom antagande och utförande af Kopparbergs läns landstings förslag att vid Sätters hospital uppföra omförmälda med celler och isoleringsrum försedda paviljong för sinnessjuka väsentliga fördelar vinnas närmast för vården af farliga sinnessjuka, särskildt kriminalpatienter. Redan på grund häraf synes mig förevarande framställning, som ju äfven är af stor betydelse för länet, böra af statsmakterna bifallas.

Hvad angår de af medicinalstyrelsen föreslagna villkoren, har jag icke något väsentligt att erinra mot desamma. Dessa villkor öfverensstämma i hufvudsak med dem, som fästats vid tidigare medgifvanden för vissa landsting att vid hospital anordna upptagningsanstalter. Hvad särskildt angår dagafgiften, 2 kronor, synes mig densamma vara tillräcklig för att betäcka statens kostnader. Medelkostnaden för sjukvården vid rikets samtliga hospital utgjorde nämligen för hvarje person för dag år 1906 1 krona 46 öre, och kostnaderna för utredning torde

Departements-
chefens
yttrande.

kunna beräknas till omkring 400 kronor för säng. Emellertid torde, ehuru väl ledningar för aflopp och belysning lära få anses tillhöra den fasta inredningen, tydligen böra utsägas, att landstinget skall bekosta dessa ledningar. Så skedde vid uppgörande af aftal angående Göteborgs stads upptagningsanstalt vid Göteborgs hospital. I öfverensstämmelse härmed synes sålunda i förevarande afseende böra föreskrifvas såsom villkor, att landstinget vidkännes kostnaden ej mindre för byggnadens uppförande med dithörande stadig grundläggning, promenadgårdar, ledningar för värme, vatten och aflopp samt belysning jämte värmeapparater än äfven för all annan fast inredning med mera, som erfordras för byggnadens begagnande, samt att landstinget för framtiden bestrider underhållskostnaden därför.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för sin del medgifva, att uti förevarande ärende aftal, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med medicinalstyrelsens här omförmälda förslag med däri af mig förordade jämkningar, må mellan staten, å ena, samt Kopparbergs läns landsting, å andra sidan, träffas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall samt förordnade, att proposition i ärendet skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sölve Berger.